

Het objectieve verdeelmodel Wmo (een 1.000 kilometerbeurt)

Vroeger was de 1.000 kilometerbeurt voor een nieuwe auto een begrip. Even een korte controle op het functioneren van de basissystemen en kijken of alles voldoet aan de verwachtingen.

Nu gemeenten in toenemende mate geconfronteerd worden met nieuwe verdeelmodellen is het zaak kort na het inwerking treden een eerste quickscan naar de ervaringen te doen. Het vertrouwen in en dus de acceptatie van de gecompliceerde modellen wordt bevorderd door het snel bijwerken van in de praktijk gebleken onvolkomenheden. Het mag geen verbazing wekken dat de behoefte aan een eerste onderhoudsbeurt het sterkst is bij de gemeenten, die in een nadeelpositie terecht gekomen zijn.

Drs. Ferry Knaack Senior adviseur BMC

Het objectieve verdeelmodel Wmo staat de laatste tijd volop in de schijnwerpers. Een onderzoek van een twintigtal nadeelgemeenten in de Achterhoek met veel aandacht in de pers, Kamervragen aan de Staatssecretaris van VWS, onderzoek van de gemeenten Emmen, Lelystad en Zwartewaterland en een agendapunt op de BALV van de VNG. In dit artikel wordt het model vanuit een meer theoretisch kant onder de loep genomen. Dit gekoppeld aan mijn ervaringen bij het onderzoek in Emmen leidt tot een aantal verbeteringsvoorstellen. Binnen de kaders van het bestaande model kan zo op korte termijn vrij eenvoudig een verbetering van het model en een verhoging van de acceptatie van de uitkomsten bereikt worden.

Het objectieve verdeelmodel Wmo zorgt voor de herverdeling van € 1,4 miljard over de Nederlandse gemeenten.¹ Deze stevige toevoeging aan het gemeentefonds voor nieuwe gemeentelijke taken zal niet de laatste zijn, gezien het rapport van de commissie 'd Hond. Ook de introductie in de meicirculaire 2008 van de decentralisatie uitkering laat zien, dat er nog meer nieuwe uitkeringen en bijbehorende verdeelmodellen op de gemeenten afkomen. Voor al die modellen geldt dat er herverdeeffecten bij op zullen optreden. Deze zullen als redelijk moeten worden ervaren om de overdracht van taken aan de gemeenten voldoende draagvlak te geven. De huidige maximalisering van de som van de herverdeeffecten vanuit één circulaire tot totaal € 15 euro per inwoner, met een afbouw in drie jaar tot het nieuwe bedrag, houdt naar mijn mening onvoldoende rekening met de grote verschillen in de vergoeding voor omvangrijke nieuwe taken zoals de Wmo. Bij het Wmo model lopen de herverdeeffecten per inwoner uiteen van 55% nadeel tot 70% voordeel. Voldoende reden om de werking van dit objectieve model te toetsen.

Eerst zal stilgestaan worden bij de verdeelmaatstaven en hun relatieve betekenis.

De kern van het artikel bestaat uit een eerste toets of het model voldoet aan het volgende uitgangspunt:

Het toegedeelde bedrag moet per gemeente toereikend zijn om de te verwachten vraag naar Wmo zorg te kunnen bekostigen. Dit is in lijn met het derde aspiratieniveau van Goedhart bij het gemeentefonds.²

Bij de toets wordt het bedrag per inwoner dat een gemeente ontvangt centraal gesteld. Daarbij wordt (uitgaande van onderzoek bij een aantal nadeelgemeenten) nagegaan of er overeenkomstige patronen in de factoren bij nadeelgemeenten zijn, die duiden op onvolkomenheden in het verdeelmodel. Tot slot wordt aandacht gevraagd voor de registraties zoals die door het CAK – BZ (Centraal Administratie Kantoor Bijzondere Zorgkosten) bijgehouden en aan de gemeenten verstrekt worden.

Een eerste kort onderzoek bij enkele nadeelgemeenten van het objectieve verdeelmodel Wmo leidt tot de conclusie dat er gesleuteld moet worden aan:

- de maatstaf percentage huishoudens met een laag inkomen vermenigvuldigd met het aantal particuliere huishoudens met een referentiepersoon in een bepaalde leeftijdsklasse, waarmee circa een derde van het totale budget wordt verdeeld;
- het toekennen van een vast bedrag per gemeente, gezien de invloed hiervan op het herverdeeffect en dus de suppletie-regeling, bij kleine gemeenten;
- het gebruik van marginale verdeelmaatstaven;
- de verhouding tussen de factor ouderen en de factor slechtere sociale structuur;
- de rapportage over en registratie van de toegewezen indiceringen.

Het model en zijn verdeelmaatstaven

Bij de opzet van het model³ onderscheidt het Cebeon (het onderzoeksbureau dat het gemeentefonds- en het Wmo-model ontwikkeld heeft) 5 categorieën factoren, die de vraag naar Wmo zorg beïnvloeden:

- leeftijdgebonden factoren;
- factoren inzake de samenstelling van het huishouden;
- factoren inzake arbeidsgerelateerde zorgbehoeften;
- inkomensgebonden factoren;
- geografische factoren.

Daarnaast zijn er in het model nog een aantal algemene factoren en een tweetal specifieke factoren opgenomen. Al deze factoren zijn vertaald naar verdeelmaatstaven, die de uitkering per gemeente bepalen.

De leeftijdsgebonden factoren

De grondgedachte achter deze factoren is dat het gebruik van zorg toeneemt met de leeftijd, waarbij vooral het aantal inwoners boven de 65 jaar van belang is. Dit is in het model verwerkt door middel van drie klassen 65+ers, waarbij het bedrag per oudere toeneemt met de leeftijdsklasse.

Factoren die samenhangen met de samenstelling van huishoudens

Het ontbreken van een partner blijkt speciaal bij ouderen een sterke invloed te hebben op de vraag naar zorg. In het model is dit verwerkt door een maatstaf één- en meer persoonshuishoudens boven de 65 jaar in drie leeftijdsklassen. Het bedrag per huishouden stijgt met de leeftijdsklasse. Het is opvallend dat er alleen rekening gehouden wordt met de gezinssituatie bij 65+ers. Ook bij één persoonshuishoudens jonger dan 65 jaar lijkt de vraag naar zorg groter dan bij meer persoonshuishoudens in die leeftijdscategorie.

Factoren die samenhangen met arbeidsgerelateerde zorgbehoeften

In aanvulling op bovenstaande factoren blijkt dat er 'ook een duidelijke relatie kan worden gelegd tussen de aanwezigheid van relatief veel arbeidsongeschikten/gehandicapten en een hoger beroep op collectief bekostigde huishoudelijke verzorging.'⁴ Dit aspect wordt in beeld gebracht door Cebeon door gebruik te maken van de verdeelmaatstaf uitkeringsontvangers. In de gebruikte maatstaf worden de bijstandsontvangers hieruit gehaald, omdat zij al deel uitmaken van de maatstaf lage inkomens.

Inkomensgebonden factoren.

De achtergrond bij deze factor is dat 'in de praktijk blijkt dat (langdurige) situaties van lage inkomens ook vaker gepaard te gaan met een slechtere gezondheidssituatie, hetgeen vooral op latere leeftijd tot uiting komt.'⁴ Bij de inkomensgebonden factoren wordt aangenomen dat de maatstaf Lldr% (het percentage huishoudens met een laag inkomen boven een drempel) 'de verschillen in inkomens voor inwoners van 65 jaar en ouder goed indiceert'.⁴ Er wordt niet beargumenteerd waarom Lldr%, toch al één van de moeilijk begrijpelijk uit te leggen verdeelmaatstaven uit het gemeentefonds, dit effect beter beschrijft dan bijvoorbeeld het totaal aantal huishoudens met een laag inkomen of het gemiddeld inkomen per huishouden. Een gemiddeld laag inkomen bij ouderen is volgens mij een directere indicator voor (langdurige) situaties van lage inkomens en de daarmee samenhangende slechtere gezondheidssituatie op latere leeftijd.

Deze factor Lldr% vermenigvuldigen met het aantal huishoudens met een gezinshoofd ouder dan 65 jaar, gewogen voor de verschillende leeftijdsgroepen, om zo het inkomenseffect op de gezondheidssituatie te beschrijven, is naar mijn mening een nogal gekunstelde constructie. De verdeling van bijna een derde van het budget vereist een steviger onderbouwing.

Geografische factoren.

Het uitgangspunt is dat in (groot) stedelijke gebieden meer voorzieningen op korte afstand beschikbaar zijn, waardoor relatief minder snel en/of lang van collectief bekostigde huishoudelijke verzorging gebruik gemaakt wordt. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de verdeelmaatstaven omgevingsadressendichtheid en regionaal klantenpotentieel.

De algemene factoren

Hieronder vallen de maatstaven inwoners totaal, jongeren, inwoners <65 jaar en minderheden. Opvallend is dat deze maatstaven niet in de door Cebeon gepubliceerde modellen voorkomen en dus later zonder expliciete externe verantwoording (door de fondsenbeheerders?) zijn toegevoegd.

Specifieke factoren

Hieronder versta ik de factoren die de Bbag middelen verdelen. De maatstaf Bbag, de oude regeling sociaal vervoer AWBZ, goed voor 1,6% van het budget, is in feite de ongewijzigde voortzetting van deze regeling. Hiervan is in 2001 vastgesteld dat de verdeling van de relevante bedden over de gemeenten zo ongelijk is, dat het een specifieke uitkering moest blijven. In mijn verdere analyses zal voor deze maatstaf gecorrigeerd worden.

Het vaste bedrag per gemeente, in totaal ook 1,6%, zou ik ook tot deze categorie willen rekenen. Dit onderdeel van het model geeft bij analyses gebaseerd op het bedrag per inwoner (de meetlat van de fondsenbeheerders bij herverdeel-effecten) bij kleinere gemeenten een flinke vertekening op. Bij Schiermonnikoog als kleinste gemeente heeft het vaste bedrag een effect van ruim € 53 per inwoner, tegen € 0,07 voor Amsterdam.

Het grote effect van een vast bedrag in een verdeling op het bedrag per inwoner, beïnvloedt ook in sterke mate de

werking van de suppletierегeling bij een herverdeelnaadeel groter dan een bedrag van € 15. Een relatief laag vast bedrag per gemeente voor uitvoeringskosten leidt bij een kleinere gemeente snel tot een positief herverdeelvoordeel. Als binnen het bestaande Wmo-model gezien zou zijn van een vast bedrag per gemeente en dit bedrag via een verhoging van de bedragen van de andere verdeelmaatstaven met 1,6%, verdeeld zou worden, dan heeft dit b.v. voor Schiermonnikoog het volgende effect:

Huidige verdeling

€ 148 per inwoner met een positief herverdeeleffect van € 8;

Verdeling zonder vast bedrag

€ 96 per inwoner met een negatief herverdeeleffect van € 44.

Het model kent naast een aantal bestaande verdeelmaatstaven van het gemeentefonds een aantal nieuwe maatstaven, met name om de invloed van de oudere leeftijdscategorieën en de samenstelling van hun huishouden te beschrijven. Het gaat hierbij om :

- EPhh65_74: aantal eenpersoonshuishoudens van 65 jaar tot en met 74 jaar;
- EPhh75_84: aantal eenpersoonshuishoudens van 75 jaar tot en met 84 jaar;
- EP85 plus: aantal eenpersoonshuishoudens van 85 jaar en ouder;
- HHg65plus: aantal huishoudens met een gezinshoofd van 65 jaar of ouder, met een verdeling naar de leeftijdsgroepen 65-74 jaar, 75-84 jaar en 85 jaar en ouder.

Een opvallend punt is dat, nu het model al zes maanden gebruikt wordt, deze verdeelmaatstaven nog niet officieel zijn gedefinieerd in een aanpassing van de toelichting op de berekening van de uitkering uit het gemeentefonds voor 1997 e.v. jaren.

De volgende tabel geeft de omvang van de maatstaven in bedrag (2008 op basis van de september circulaire 2007) en als percentage van het totale budget. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het format van het rekenmodel dat het ministerie van BZK de gemeenten aanbiedt.

Bij een aantal maatstaven staat geen bedrag, zij dienen om een andere maatstaf op te bouwen.

Maatstaf	Bedrag x € 1.000	%
inwoners	4.907	0,3
jongeren	994	0,1
inwoners < 65 jaar	5.036	0,4
inwoners 65 jaar en jonger dan 75 jr.	58.134	4,0
inwoners 75 jaar en jonger dan 85 jr.	137.763	9,6
inwoners 85 jaar en ouder	65.853	4,6
eenpersoonshuishoudens van 65 jr t/m 74 jr.	79.157	5,5
eenpersoonshuishoudens van 75 jr t/m 84 jr.	188.598	13,1
eenpersoonshuishoudens van 85 jr en ouder	89.650	6,2
huishoudens met laag inkomen	2.020	0,1
woonruimten		
huishoudens met laag inkomen (drempel)		
huishoudens met laag inkomen (drempel) (Lldr%)		
particuliere hh.(leeftijd van referentiepersoon 65-74 jr.)		
particuliere hh.(leeftijd van referentiepersoon 75-84 jr.)		
particuliere hh.(leeftijd van referentiepersoon 85 jr.en ouder.)		
Lldr%*HH65+	471.672	32,8
uitkeringsontvangers		
bijstandsontvangers		
uitkeringsontvangers exclusief bijstandsontvangers	282.989	19,7
Minderheden	942	0,1
Omgevingsadressendichtheid		
Omgevingsadressendichtheid X woonruimten/1000	-19.998	-1,4
klantenpotentieel regionaal	23.357	1,6
aantal bedden in de geestelijke gezondheidszorg (GGZbed)		
aantal bedden in de verpleeghuis (VPHbed)		
aantal bedden in de zwakzinnigenzorg		
Bbag_bed	22.935	1,6
vaste bedrag voor ieder gemeente	23.278	1,6
Totaal	1.437.287	100,0

Marginale maatstaven

Het model kent een vijftal maatstaven, die nu slechts een marginale bijdrage aan de verdeling leveren. De discussie bij het gemeentefonds⁵ om afscheid te nemen van dit soort maatstaven, heeft nog weinig resultaat gehad. De uitvoeringspraktijk wordt er niet overzichtelijker op als bij nieuwe modellen wederom marginale verdeelmaatstaven worden gehanteerd. Het gaat om de volgende maatstaven:

- **Aantal inwoners:**

In 80% van de gemeenten is het percentage < 0,5; het maximum is 0,9% in 1 gemeente

- **Aantal jongeren:**

In 98% van de gemeenten is het percentage < 0,2; het maximum is 0,3% in 1 gemeente

- **Inwoners < 65 jr:**

In 95% van de gemeenten is het percentage < 0,5; het maximum is 0,9% in 1 gemeente

- **Huishoudens met:**

In 89% van de gemeenten is het percentage < 0,2; het maximum is 0,2% in 1 een laag inkomen gemeente.

- **Minderheden:**

In 98% van de gemeenten is het percentage < 0,1; het maximum is 0,3% in 1 gemeente

In hun huidige omvang zouden deze maatstaven, waarvan er vier ook niet in het door het Cebeon gepubliceerde model zijn opgenomen, zonder veel bezwaar kunnen vervallen. Voor de maatstaf huishoudens met een laag inkomen is op basis van de volgende paragraaf in de toekomst misschien een grotere rol weggelegd.

De bijdrage van de geografische factoren met de maatstaven:

OAD x woonruimte/1000 en klantenpotentieel regionaal is ook niet substantieel. Voor het saldo van deze twee in samenhang te beschouwen maatstaven, want de OAD levert een aftrekpost op, is sprake van een marginale betekenis, 0,25% van de uitkering. Dit marginale aandeel in combinatie met de achterliggende motivatie vormt naar mijn mening onvoldoende basis om deze maatstaven te handhaven.

Een gelijk bedrag per inwoner, maar...

De discussie rond nadeelgemeenten heeft zich tot nu toe sterk geconcentreerd op de omvang van de verstrekkingen in het verleden. Als reden voor een nadeel tussen het objectieve verdeelmodel en de historische situatie wordt steevast de te hoge of royale wijze van verstrekking in het verleden naar voren geschoven. Afgezien van de beperkte verantwoordelijkheid van gemeenten in het verleden, blijft deze 'discussie' een sterk welles nietes karakter houden. In dit onderzoek is het bedrag per inwoner dat een gemeente volgens het objectieve verdeelmodel ontvangt als uitgangspunt genomen. Dit bedrag moet, op basis van de uitgangspunten van het model, voldoende zijn om de te verwachten vraag naar zorg te bekostigen. Dit impliceert dat de factoren die in het model het bedrag per inwoner bepalen een overeenkomstig patroon moeten hebben of dat verschillen, die toch leiden tot een gelijk bedrag, verklaarbaar zijn.

In het onderzoek zijn om wille van de overzichtelijkheid alle maatstaven, die betrekking hebben op de categorie inwoners van 65 jaar en ouder samengevat in het percentage inwoners van 65 jaar en ouder in een gemeente.

	nadeel	aantal gemeenten met een gelijk bedrag per inwoner	waarvan				
			met >% 65+	met > gem.ink. 65+	met <% Lldr	met <% UO	met positief herverdeelt effect
Emmen, € 109 p.i. 108.589 inwoners	33%	11	8	8	9	10	9
Lelystad, € 68 p.i. 71.447 inwoners	27%	18	18	10	18	18	10
Doetinchem, € 93 p.i. 56.755 inwoners	29%	21	15	11	14	14	5
Zwartewaterland, € 63 p.i. 21.920 inwoners	27%	31	29	24	24	5	13

Bij de bedragen per inwoner is gecorrigeerd voor het effect van de Bbag, door het bedrag per inwoner te verminderen met het bedrag per inwoner op basis van het onderdeel Bbag, voor zover dit in de gemeente voorkomt. Omwille van de vertekening door het vaste bedrag per gemeente zijn bij de eerste drie gemeenten vergelijkbare gemeenten met minder dan 20.000 inwoners niet meegenomen. Bij de vierde gemeente zijn vergelijkbare gemeenten met minder dan 12.500 inwoners daarom niet meegenomen. Als extra factor is opgenomen het gemiddeld inkomen van de huishoudens van 65 jaar en ouder, om naast de factor percentage huishoudens met een laag inkomen boven de drempel, het inkomens effect bij ouderen op een andere wijze te benaderen. Een gelijk bedrag per inwoner betekent in de volgende opstellingen een spreiding van + of - € 2.

Van een viertal nadeelgemeenten, met een verschillend karakter en inwonertal, is vergeleken hoe zij zich verhouden tot gemeenten met een gelijk bedrag per inwoner op de volgende kenmerken:

- percentage inwoners ouder dan 65 jaar; >% 65+
- het gemiddeld inkomen van de inwoners ouder dan 65 jaar; gem.ink. 65+
- het percentage huishoudens met een laag inkomen boven de drempel; Lldr%
- het percentage uitkeringsontvangers; %UO

Uit deze cijfers blijkt dat bij vergelijking van deze vier gemeenten met gemeenten met een gelijk bedrag per inwoner :

- de andere gemeenten in het algemeen

een hoger percentage inwoners ouder dan 65 jaar hebben

- deze oudere inwoners over het algemeen een hoger inkomen hebben
- de andere gemeenten over het algemeen een lager percentage huishoudens met een laag inkomen boven de drempel hebben
- de andere gemeenten over het algemeen een lager percentage uitkeringsontvangers hebben
- de andere gemeenten relatief vaak een positief herverdelingseffect hebben

Deze cijfers leiden tot de conclusies dat de onderzochte nadeelgemeenten ten opzichte van hun groepsgenoten gekenmerkt worden door:

- een lager percentage oudere inwoners, die bovendien een gemiddeld lager inkomen hebben.

- een slechtere sociale structuur, gekenmerkt door een hoger percentage huishoudens met een laag inkomen boven de drempel en een hoger percentage uitkeringsontvangers.

Op basis van dit eerste onderzoek kom ik tot de conclusie dat het huidige model de invloed van de factor ouderen overschat en de invloed van een slechtere sociale structuur onderschat.

Deze conclusie wordt bevestigd door een globale toets bij een aantal andere gemeenten en sluit aan bij het beeld van de 10 gemeenten in ons land met het hoogste percentage inwoners ouder dan 65 jaar.

Gemeente	percentage inwoners 65 +	gemiddeld inkomen 65 +, x 1.000	percentage herverdeelt voordeel
Bloemendaal	21,4	26,6	27
Wassenaar	21,7	25,9	31
Rijswijk	21,9	18,5	27
Heemstede	22,2	22,0	70
Rheden	22,3	17,7	30
Renkum	22,4	19,7	7
Haren	22,9	21,6	13
Rozendaal	25,4	28,6	25
Bennebroek	25,9	21,5	51
Laren	26,5	24,8	41
Nederland	14,5	16,3	

Op basis de uitkomsten van dit onderzoek vind ik, dat op korte termijn een gericht onderzoek naar verbetering van de het model door middel van een herziening van het gewicht van de factoren ouderen en sociale structuur gestart moet worden. Op die manier kunnen de bestaande, mijns inziens niet te verdedigen, herverdeel-effecten van het huidige model aanzienlijk worden teruggebracht.

Aangezien de keuze van de gewichten door het Cebeon niet openbaar en dus niet verifieerbaar is⁶ kan hier geen concretere richting tot verbetering gegeven worden.

Randvoorwaarden voor een goed onderhoudstraject

Om een verdeelmodel goed te kunnen volgen en te onderhouden is het noodzakelijk dat op cruciale punten de registratie van de werkelijkheid aansluit op de model veronderstellingen. De gemeenten worden door het CAK vierwielijks voorzien van veel cijfermateriaal waaruit de ontwikkeling van de geïndiceerde zorg, de PGB's, de eigen bijdragen en andere grootheden kan worden gevolgd. Uit deze cijfers is echter niet af te leiden of de zorg in een gemeente het in het model veronderstelde patroon volgt of niet.

Uit navraag bij het CAK blijkt dat er bij de start van de indicering geen directe link is gelegd tussen de modelkenmerken en de registratie bij de zorgtoewijzing. Hier is naar mijn mening sprake van een gemiste kans bij dit model en element dat een stevige verankering vraagt bij het invoeren van nieuwe modellen. Hoewel bekend is dat het Cebeon bij de ontwikkeling van modellen niet erg geporteerd is van het gebruik van regressieanalyses en ander statische technieken⁷, ben ik van mening dat een grotere inzet van statistische technieken, om de modellen en de werking ervan te volgen, het vertrouwen in de objectiviteit ten goede komt.

Conclusies

De bouw van verdeelmodellen is geen eenvoudig proces en de technische achtergronden zijn vaak lastig te doorgronden. Dit geldt voor het verdeelmodel

van het gemeentefonds, maar zeker ook voor het objectieve verdeelmodel dat wordt gebruikt voor de verdeling van de Wmo middelen. Snelle eerste reparaties en een goede informatiestroom om de werkelijkheid met het model te kunnen vergelijken, zullen de acceptatie van onvermijdelijke herverdeel-effecten bevorderen.

Op basis van een eerste korte analyse van het objectieve verdeelmodel kom ik tot de volgende conclusies:

- de verdeling van een derde van het budget door de maatstaf percentage huishoudens met een laaginkomen boven de drempel vermenigvuldigt met het aantal particuliere huishoudens met een referentiepersoon in een bepaalde leeftijdsklasse, is onvoldoende onderbouwd. Een directere inkomensmaatstaf verdient de voorkeur.
- het effect van het toekennen van een vast bedrag per gemeente moet, gezien de invloed hiervan op herverdeel-effect en dus de suppletie-regeling bij kleine gemeenten, nadrukkelijker in de afweging betrokken worden
- het gebruik van marginale verdeelmaatstaven kan beëindigd worden
- de verhouding tussen de factor ouderen en de factor slechtere sociale structuur vereist een heroverweging
- de rapportage over en registratie van de toegewezen indiceringen moet verbeterd worden, zodat de werking van het model beter geverifieerd kan worden.

Bij het schrijven van dit artikel is gebruik gemaakt van gegevens uit onderzoek voor de gemeenten Emmen, Lelystad en Zwarte-waterland.

- 1 Alle cijfers zijn, tenzij anders aangegeven, gebaseerd op de septembercirculaire 2007 zoals gepubliceerd op de site van het Ministerie van BZK
- 2 Het derde aspiratieniveau van Goedhart kan als volgt omschreven worden: Elke gemeente kan bij een gelijkwaardig peil van lokale belastingen, een gelijkwaardig voorzieningenniveau bieden. De uitkering uit het gemeentefonds vereffent verschillen in structuurkenmerken.
- 3 'Verdeelsleutel decentralisatie eerste tranche middelen Wet maatschappelijke ondersteuning', Eindrapport, Cebeon, 23 september 2005 en Actualisering verdeelsleutel Wmo, Cebeon, 30 maart 2007
- 4 Cebeon, pag. 9 en Cebeon, pag.6
- 5 G. Oskam, Redt het gemeentefonds, BNG maart 2007, pag.32 M.A. Allers, De verdeling van het gemeentefonds, Tijdschrift voor Openbaar Financiën, nr. 4 2005, blz158-189
- 6 P.B. Boorsma, A.H.Q.M. Merckies, P. Rietveld en F.A.A.M. van Winden, Onderbouwing herziening Gemeentefonds: wetenschappelijk niet verantwoord, ongepubliceerde notitie 1995
- 7 M.A.Allers, idem